ISE, edice OIKÚMENÉ
Hennerova 223
150 00 PRAHA 5

© OIKOYMENH, 1995
© Jiří Prosecký, 1995

Prameny moudrosti

Mudroslovná literatura staré Mezopotámie

Ze sumerštiny a akkadštiny přeložil
a úvodní studie napsal
Jiří Prosecký

PRAHA
1995

On mne srazil a (pak) se nade mnou smiloval,
35' on mne změnil k nepoznání a (pak) mne „svázal",
on mne zlomil a (pak) mne vyprostil,
on mne rozdrtil a (pak) mne dal dohromady,
on mne rozsypal a (pak) mne sesbíral,
on mne odhodil a (pak) mne pozvedl.
40' Z tlamy smrti mne vyrval,
z podsvětí mne nechal vyjít.
Zlomil zbraně těch, kdo mne tloukli,
sebral rýč z ruky mého hrobníka.
Mé zavřené oči otevřel,
45' [slova] mých úst učinil (opět) srozumitelná.
... mé uši,
...

(chybí asi 10–16 veršů)

Ludlul bél némeqi
Chci chválit pána moudrosti

Akkadský literární text nazývaný podle svého incipitu *Ludlul bél némeqi* („Chci chválit pána moudrosti") je rozsáhlým monologem člověka zřejmě vznešeného a bohatého, jenž byl postižen všemožným neštěstím, z něhož byl však nakonec vysvobozen Mardukem, nejvyšším babylónským bohem.

Oním těžce zkoušeným člověkem, „trpícím spravedlivým", je jistý *Šubši-mešré-Šakkan* (III 43), jenž po úvodním oslavném hymnu na boha Marduka (I 1–40), v němž je zdůrazněn ambivalentní charakter tohoto všemocného božstva (bůh trestající i odpouštějící), líčí rány osudu ohlašující se nepříznivými znameními, které ho postihly bez jakékoli zjevné příčiny, kdy byl opuštěn bohy i panovníkem, přáteli, rodinou i služebníky, kdy přišel o své postavení i všechen majetek, kdy jeho nepřátelé se spikli proti němu, radujíce se z každého dalšího neštěstí, které ho postihlo. Ani za těchto okolností ale neztrácí víru v budoucnost a vyjadřuje přesvědčení, že vše se nakonec v dobré obrátí (I 119–120). Utrpení však nebere konce a ani kněží, věštci a zaklínači nejsou s to určit jeho příčinu nebo trvání, nemluvě o jeho zmírnění či odstranění (II 1–9). Tu začíná trpitel uvažovat o svém bohabojném a spravedlivém životě a klade si otázku, zda právě takové jednání se bohu líbí. Vždyť lidské měřítko hodnot diktované okamžikem může být v rozporu s měřítkem bohů určovaným věčností (II 33–48). Však nedosti na tom, k řadě dosavadních utrpení se přidružily i různé nevyléčitelné choroby, které muže přivedly na pokraj hrobu (II 114–115). Jeho situace je tak zoufalá, že i přátelé a rodina, kteří se od něho dříve odvrátili jsou nyní zděšeni, nepřátelé však triumfují (II 116–120). V okamžiku, kdy utrpení dosahuje vrcholu a člověku se zdá, že tíži trestající boží ruky již nemůže snést (III 1), zjevují se mu ve snech čtyři bytosti: „jakýsi muž obrovské postavy" (III 9), „jakýsi kněz-očištěný" (III 23), jenž o sobě říká, „Laluralimma sídlící v Nippuru mne poslal, abych tě očistil" (III 25–26), „jakási panna" (III 30a) a konečně muž jménem Ur-Nintinugga (III 39), jenž přináší Šubši-mešré-Šakkanovi (III 43, zde se poprvé dovídáme trpitelovo jméno) Mardukovo poselství. Následuje líčení Šubši-mešré-Šakkanova uzdravení, jeho pouti do Babylónu, oběti Mardukovi a jeho manžel-

ce Sarpánitu, a hostiny, kterou uspořádal pro „syny babylónské", již velebí moc obou božstev. Celá skladba je uzavřena výzvou k Marduk ově chvále, s níž se Šubši-mešré-Šakkan obrací na všechno lidstvo.

Tabulky s textem literární skladby *Ludlul bél némeqi* byly nalezeny v Aššurbanipalově knihovně v Ninive (zde byl také nalezen její komentář vysvětlující neobvyklá a nezasvěcenci nesrozumitelná slova, jichž je v textu hojně použito), v Kalachu, Aššuru, Sultantepe, Babylónu a Sipparu. Všechny pocházejí ze 7.–6. stol. př. Kr. Celá skladba byla zřejmě zapsána na čtyřech tabulkách o celkovém rozsahu 480 veršů. Dílo samo vzniklo s největší pravděpodobností v době kassitské, tj. v 2. pol. 2. tis. př. Kr. Na to poukazují především dochovaná vlastní jména (III 25, 39, 43), která jsou všechna doložena v jiných textech pocházejících nebo vztahujících se ke kassitskému období, v jednom případě (Ur-Nintinugga) konkrétně ke 13. stol. př. Kr.

Podle názoru W. G. Lamberta je skladba typickým příkladem „učenosti" kassitského období. Její autor používá neobvykle bohatého slovníku, mnohá v ní užitá slova nejsou jinde doložena. Autor je zřejmě čerpal ze své hluboké znalosti děl mezopotamské magické literatury. I po stránce stylistické vykazuje dílo silný vliv jednak kajícných žalmů, modliteb a tzv. dopisů bohům, jednak zaklínání.

Skladba *Ludlul bél némeqi* bývá označována jako „Babylónský Jób", jako „monolog trpícího spravedlivého". Tematickou blízkost obou děl nelze popřít, obě se zamýšlejí nad stejným problémem, problémem lidského utrpení, a obě se snaží nalézt jeho řešení. Babylónský autor tu dospívá k závěru, že boží úmysly jsou člověku skryty a nezbývá mu tedy nic jiného, než se před bohem pokorně sklonit a odevzdat se cele do jeho rukou, které, právě tak jako mohou člověka srazit k zemi, mohou ho i z prachu pozvednout. A konec konců žádný člověk si nemůže být jist, že je zcela bez viny. Vždyť se mohl vůči svému bohu provinit i nevědomky a to nejen v rovině etické, ale i v rovině kultické (III 57–60, K 3291 p), IV 45).

Jestliže dřívější studie kladly důraz na určité společné rysy obou děl a vysvětlovaly je buď možnou znalostí babylónské skladby autorem biblické knihy *Jób*, nebo podobnými myšlenkovými schématy danými etnicky a kulturně historicky, potom nejnovější práce se snaží spíše zdůraznit svéráznost babylónské skladby, kterou chápou jako „didaktické dílo" sloužící oslavě a upevnění kultu boha Marduka. Dnes je totiž zřejmé, že celá skladba je především oslavným hymnem na toto božstvo a že líčení pohnutého osudu jejího hrdiny

je pouze příkladem sloužícím k ozřejmení Mardukovy všemohoucnosti, jehož dominantní postavení ústící v jeho monolatrii se začalo prosazovat od doby starobabylónské. Osud Šubši-mešré-Šakkana je výzvou k ostatním, aby i oni plně a za všech okolností neochvějně důvěřovali v Marduka jako svého jediného „osobního boha", jenž právě tak jako může člověka uvrhnout do zkázy, může ho i z nejstrašnějšího utrpení vysvobodit a nedovolí, aby ono utrpení překročilo jistou mez. Jeho vůle a jeho činy zdůvodnění nepotřebují a člověk se ho ani dopátrat nemůže. Jedinou jeho jistotou je neochvějná důvěra ve svého trestajícího i odpouštějícího boha. S tímto poselstvím se autor obrací k člověku starověké Mezopotámie, který by snad mohl v okamžicích protivenství propadnout beznaději. Celkový charakter skladby napovídá, že oním autorem byl nepochybně jakýsi Mardukův kněz, jejími adresáty příslušníci vyšších vzdělaných vrstev babylónské společnosti, které zřejmě otázky vzájemného vztahu viny a trestu, lidské morálky a boží spravedlnosti hluboce vzrušovaly.

Následující překlad byl pořízen na základě textového vydání W. G. Lamberta, *Babylonian Wisdom Literature*, Oxford, 1960, str. 21–62, 343–345 a D. J. Wisemana, A New Text of the Babylonian Poem of the Rigtheous Sufferer, *Anatolian Studies* 30, 1980, str. 101–107 s přihlédnutím k dalším dílčím studiím: J. C. Cooper, The Conclusion of Ludlul II., *Journal of Cuneiform Studies* 27, 1975, str. 248–249; E. Leichty, Literary Notes, v: *Memories of the Connecticut Academy of Arts and Sciences* 19, 1977. *Essays on the Ancient Near East in Memory of Jacob Joel Finkelstein*, vyd. M. de Jong Ellis, str. 144–145; M. Vogelzang, The Reconstruction of Ludlul IV., *Revue d'Assyriologie et d'Archéologie Orientale* 73, 1979, str. 180; B. R. Foster, Notes brèves, *Revue d'Assyriologie et d'Archéologie Orientale* 75, 1981, str. 189; W. L. Moran, Notes on the Hymn to Marduk in Ludlul bél némeqi, *Journal of the American Oriental Society* 103, 1983, str. 255–260. Viz též W. von Soden, Das Fragen nach der Gerechtigkeit Gottes im Alten Orient, *Mitteilungen der Deutschen Orientgesellschaft* 96, 1965, str. 41–59; B. R. Foster, Self-Reference of an Akkadian Poet, *Journal of the American Oriental Society* 103, 1983, str. 123–130; R. Albertz, Ludlul bél némeqi – eine Lehrdichtung zur Ausbreitung und Vertiefung der persönlichen Mardukfrömmigkeit, v: *Ad bene et fideliter Seminandum, Festgabe für Karlheinz Deller zum 21. Februar 1987*, Neukirchen-Vluyn 1988, str. 25–53.

I. tabulka

Chci chválit pána moudrosti, boha [rozvážného],
[jenž se] v noci [hněvá], [ve dne] odpouští,
Marduka,[1] pána moudrosti, [boha rozvážného],
[jenž se] v noci [hněvá], ve dne odpouští,
jehož hněv (vše) pustoší jak bouře, vichřice,
a jehož dech je dobrý jak větřík po ránu!
Jeho hněvu nelze čelit, jeho zloba je (jak) příval,
nitro jeho přátelsky je nakloněno, milosrdná jeho mysl.
(Ani) nebe neodolá jeho paží úderu(?),
hebká jeho ruka zachraňuje mroucího.
(Ani) nebe neodolá Mardukových paží úderu(?),
hebká jeho ruka zachraňuje [mroucího].
Hroby se otvírají [jeho] hněvem,
svou milostí ze zkázy pozvedne padlého.
(Když) se zle podívá, vzdálí se ochranná božstva,
laskavě (když) pohlédne, bůh se zpět obrátí k tomu, kterého (dříve) odstrčil.
Jeho boží trest vzdoruje rozhřešení ...
a hned se jak rodná matka smiluje.
Spěchá a sobě milého opatruje
a jako kráva po telátku stále se za ním otáčí.
Bodavý jeho výprask proniká tělem,
konejšivé jeho obvazy vracejí život (tomu, kdo odešel za svým) osudem.
Přikáže a způsobí křivdu,
v den nápravy je prominuta vina a hřích.
On vždycky pomůže, dá průchod právu,
jeho čisté zaříkání zažene zimnici i mrazení.
Života zachovatel před údery Adadovými[2] (a) ranou Errovou,[3]
usmiřovatel rozhněvaného boha a bohyně.
Vznešený pán v nitro bohů vidí,

[1] Viz pozn. 2, str. 39.

[2] Adad – bůh bouře ztělesňující v sobě blahodárné i zhoubné přírodní síly; zúrodňující déšť i ničivé záplavy polí, krupobití, blesky, prosolování zemědělské půdy.

[3] Erra – bůh války a snad i moru.

[bůh] nikdy nepozná jeho cestu.
Vznešený Marduk v nitro bohů vidí,
žádný bůh nepozná jeho záměr.
Jak těžká je jeho ruka, tak milosrdné je srdce jeho,
jak hrozné jsou jeho zbraně, tak hojivá je jeho mysl.
Kdo proti jeho vůli zhojí jeho ránu,
kdo vzdor jeho úmyslům zmírní jeho [údery]?

Chci velebit jeho hněv, jenž jako ...,
však rychle se nade mnou smiloval a uzdravil mne.
Chci učit lidstvo stále se kořit ...,
jeho dobrou připomínku [chci zemi vštěpovat]!

Když pán [změnil] den [v noc],
a hrdina Marduk se [na mne] rozhněval,
můj bůh mne zavrhl (a) [zmizel] navždy,
má bohyně mne zanedbala (a) vzdálila [se ode mne].
Zapudil dobrého ochranného ducha, mého průvodce,
poděsil mou božskou ochránkyni, i vyhledala jiného.
Přišel jsem o svoji životní sílu, mé mužné vzezření vzalo zasvé,
ulétlo vše, co patřilo ke mně, ztratila se má ochrana.
Zjevují se mi děsivá znamení,
vypuzen byl jsem ze svého domu, pobíhal venku.
Nejasná jsou moje věštebná znamení, vždy zanícená,[4]
stále docházím k věštci a vykladači snů.
Na ulici se o mně špatně hovoří.
Když v noci usnu, mám hrozný sen.
Srdce božského krále, slunce svého lidu,
se (vůči mně) zatvrdilo, je těžké je obměkčit.
Dvořané mě pomlouvají;
sešli se a vzájemně se ponoukají k ničemnostem.
Takto (praví) jeden: „Nechám ho zbavit života."
Druhý říká: „Odstraním ho z jeho úřadu."
Právě tak třetí: „Zmocním se jeho postavení."
„Vstoupím do jeho domu", praví čtvrtý.
Pátý: „Vyrvat (mu) hrtan!"
Šestý a sedmý pronásledují jeho ...

[4] Viz pozn. 1, str. 39.

Všech sedm se spojilo v kliku,
nemilosrdní jak bouře, podobni ...
Jsou jedno tělo a jedna(?) ústa.
Mají na mě vztek, hněvem jsou rozpáleni jak oheň.
Snovají proti mně podraz a klep.
Má ústa vznešená na uzdě drží.
Moje rty hovorné oněměly,
hlasitý křik (můj) utichl zcela.
Má vztyčená hlava se sklonila k zemi,
mé statné srdce oslabil strach.
Širokou moji hruď (i) výrostek odvrátil,
mé paže, které daleko sahaly, jsou obě(?) ochromeny.
Já, který jsem pansky vždy kráčel, naučil jsem se plížit.
(Ačkoli) velmi hrdý, stal jsem se otrokem.
Pro širokou rodinu stal jsem se osamělcem.
Když kráčím po ulici, (všichni mají) nastražené uši,
když vcházím do paláce, (všichni na sebe) mrkají očima.
Mé město zle na mne hledí jak na nepřítele.
Jako bys byla protivníkem, má rozlícená země!
Můj bratr se v cizince proměnil,
z mého přítele se stal zlosyn a ničema.
Můj rozkacený druh mne naříká.
Můj společník si neustále cídí(?) zbraně.
Můj nejlepší soudruh mne pomlouvá.
Na veřejném shromáždění mne proklel můj služebník,
před davem mě otrokyně potupila.
Když mne spatřil známý, odvrátil se stranou.
Jako bych nebyl z její krve, rodina se mnou zachází.
Před (každým), kdo o mně dobře hovoří, otvírá se jáma,
(zatím co) můj tupitel je vynášen.
Bůh pomáhá tomu, kdo hanebnosti o mně šíří,
(však) k tomu, kdo řekl „již dost“, pospíchá smrt.
Kdo pravil „žádnou pomoc“, má život plný síly.
Nemám žádného pomocníka, nemám žádného zachránce.
Mezi lůzu a chátru se rozdělil všechen můj (majetek),
ústí mého kanálu se zaplnilo bahnem.
Z mých polí vyhnali pracovní zpěv,
můj statek umlčeli jak statek nepřítele.
Mé zbožné povinnosti svěřeny byly jinému,

v mé obřady byl cizinec ustaven.
Soužením je den, nářkem je noc,
mlčením měsíc, zármutkem rok.
Jak holub naříkám po celý den,
místo zpěvu hlasitě běduji.
Ustavičným pláčem mi zrudly oči,
od ... slz mne pálí líce.
Zármutek mého srdce zachmuřil mi tvář,
má kůže zežloutla strachem a hrůzou.
... mé srdce se chvělo ustavičným děsem,
... jak pálení ohně.
[Jak] žhavý [plamen] se vzepjala má úpěnlivá prosba,
... supění má modlitba.
... ztuhly mi rty jak ...
[když] jsem promluvil, zlé se mi dostalo odpovědi.
(Však) zavládne radost (a) nazítří zvítězí dobro,
nový se ukáže měsíc (a) zazáří slunce.

II. tabulka

V tomto a dalším roce uplynul stanovený čas,
dívám se kolem a je to zlé, (moc) zlé.
Množí se špatnost (a) zdaru nenalézám.
Volal jsem k bohu, (však) nepohlédl na mne,
vzýval jsem bohyni, nepozvedla hlavu.
Hadač svým věštěním budoucnost neprozkoumal,
vykladač kouřovou obětí můj případ neobjasnil.
Vzýval jsem ducha, nepoučil mne,
zaklínač (svým) obřadem boží hněv neutišil.
Jaké to všude divné poměry!
Zpátky jsem viděl (jen) pronásledování a svízel.
Tomu, kdo bohu neobětoval
a při jídle nevzýval bohyni,
neskláněl (svou) tvář, kořit se neuměl,
z jehož úst nezněly modlitby (a) vzývání,
zameškal den (zasvěcený) bohu, pohrdal svátky,
ruce složil v klín, nedbal (božích) obřadů,
bázni a úctě neučil svůj lid,
svého boha nevzýval, jeho pokrmu se dotkl,

opustil svou bohyni, nepřinesl oběť pražené mouky,
v pominutí smyslů na svého pána zapomněl,
při bohu slavnostní přísahu lehkovážně složil, (tomu) jsem postaven naroveň.
Sám jsem (vždy) myslel na modlitbu (a) vzývání,
modlitba byla mi moudrostí, oběť pravidlem.
Den uctívání bohů mne (plnil) pohodou,
den procesí bohyně mi (přinášel) užitek a zisk.
Hold králi byl mojí radostí
a zpívání jemu mým největším potěšením.
Snažil jsem se, aby má země obřady boží ostříhala,
svůj lid jsem učil ctít jméno bohyně.
Krále jsem stejně jak boha velebil
a bázeň k paláci jsem zástupu vštěpoval.
Kéž bych věděl, že se to bohu zamlouvalo!
Co někomu se líbí, je bohu nepřátelským činem,
co ve svém srdci považuje za špatnost, líbí se jeho bohu.
Kdo porozumí vůli nebeských bohů,
kdo pochopí Eovo[5] rozhodnutí?
Kde lidstvo mělo poznat boží cesty?
Kdo za živa byl plný síly, zemřel v útrapách.
Hned byl pln strachu, hned si (zas) radostně výskal.
V jednom okamžiku si zpívá veselou píseň,
hned nato jak naříkač hlasitě běduje.
Mžiknutím oka se mění nálada (lidí).
Mají-li hlad, vypadají jak mrtvoly,
jsou-li syti, staví se naroveň svému bohu.
Daří-li se jim dobře, hovoří o nebes zlezení,
jsou-li sklíčeni, mluví o sestupu do podsvětí.
O (věcech) těch jsem přemýšlel, aniž bych pochopil jejich smysl.
A mne, znaveného, pronásleduje bouře!
Vysilující nemoc na mne dolehla,
zlý vítr [od horizontu] zadul,
z podsvětí vybujela choroba di'u,[6]

[5] Ea – bůh moudrosti a magie, vládce podzemního sladkovodního oceánu Apsú, dárce hojnosti vod, bůh plodnosti. Jeden z nejvyšších bohů babylónského pantheonu, otec boha Marduka.

[6] Di'u – jakási blíže neurčená nemoc hlavy.

umrlčí duch zlý vyšel ze svého Apsú,[7]
Utukku,[8] démon [neodvratitelný], z podsvětí vyšel,
Lamaštu[9] z nitra hor [sestoupila],
s povodní přišlo zimničné chvění,
s pozemskou zelení zešedla má nemocná kůže.
Všichni se spojili a dohromady dolehli na mne,
udeřili [do hlavy], pokryli mé témě,
zachmuřili [mou] tvář, slzy mi vehnali do očí,
přes šíji přejeli, ochromili krk,
udeřili [do hrudi], bili do prsou,
zhmoždili mé tělo, způsobili křeč,
[v] nadbřišku mi oheň zažehli,
vnitřnosti mi rozbouřili, mé ústroje ...
vykašláváním(?) hlenu znavili [mé plíce],
znavili mé údy, rozechvěli mou bránici,
mou vysokou postavu jak hradbu poničili,
mé široké tělo jak rákos položili,
jak sušený fík jsem byl odhozen, ležím obličejem k zemi.
Démon Alú[10] mé tělo rouchem zahalil,
spánek jak síť mne přikrývá.
Mé vytřeštěné oči nevidí,
mé otevřené uši neslyší.
Celé tělo mi ochrnulo,
byl jsem raněný mrtvicí.
Paže mi strnulost zachvátila,
mých kolen se zmocnila ochablost.
Mé nohy chodit zapomněly,
... postihly(?), náhle jsem onemocněl zácpou.
Smrt rychle zastřela mi tvář.
[Vzpomene-li] mne, tazateli neodpovídám.

[7] Apsú – podzemní sladkovodní oceán, jehož vládcem byl bůh moudrosti Ea.

[8] Utukku – démonická bytost blíže nespecifikovaná, ve výčtech zlých démonů uváděná převážně na prvním místě, zřejmě démon „vůbec". Zlí démoni byli považováni za ztělesnění a příčinu různých forem obávaných přírodních jevů, nočních přeludů a nemocí tělesných i duševních.

[9] Lamaštu – démon ženského pohlaví ohrožující především těhotné ženy, rodičky a kojence, působící potrat a různá těžká, většinou smrtelná horečnatá a zimničná onemocnění.

[10] Alú – rovněž jméno jednoho ze zlých démonů.

... pláčou, pozbyl jsem vědomí.
Na ústech mám náhubek
a roubík mi zamyká rty.
„Má brána" je uzavřena, „mé napajedlo" ucpáno,
dlouhé je mé hladovění, hrdlo sevřené.
Dokonce i obilí jak smrdutou bylinu polykám,
pivo, lidské živobytí, ve mně vzbuzuje odpor.
Velmi dlouho již trvá choroba.
Nedostatkem potravy se změnila má tvář,
svaly mi ochably, krev se ztratila.
Je vidět kost pokrytá kůží,
mám zanícené žíly(?), žloutenkou(?) jsem zasažen.
Uchýlil jsem se na lože v ústraní, s obtížemi vstávám,
dům se mi proměnil ve vězení.
Mé svaly jsou pouto, paže mám nehybné,
mé vlastní okovy mi podrážejí nohy.
Mé údery byly bolestné, rána mocná,
zasáhla mne metla plná trní,
pronikl mnou bodec pokrytý ostny.
Celý den mne stíhá pronásledovatel,
ani v noci mi nedá krátce vydechnout.
Jak se (tak na loži) zmítám, ochabují mi šlachy,
mé údy jsou ochromeny, roztaženy do stran.
Jak dobytče jsem strávil noc, (leže) ve svém lejnu,
jak ovce jsem potřísněn svými výkaly.
Má choroba poděsila zaklínače,
a hadače zmátla moje znamení.
Druh mé nemoci zaříkávač neobjasnil
a lhůtu mého neduhu nestanovil hadač.
Bůh nepřišel mi na pomoc, ruku mou neuchopil,
nesmilovala se nade mnou má bohyně, nešla po mém boku.
Otevřen je hrob, připraveny jsou mé dary pohřební,
ještě dříve než jsem zemřel, pláč nade mnou byl ukončen.
Celá má země pravila: „Jak bylo mu ukřivděno!"
I uslyšel (to) můj závistník a rozzářila se jeho tvář,
když zpravili mou závistnici, rozjasnila se její mysl.
Den potemněl pro celou mou rodinu,
pro mé blízké přátele se slunce zakrylo.

Kolofon II. tabulky

Dále následuje: „Těžká byla jeho ruka, nemohl jsem ji snést."
Napsáno a přehlédnuto podle originálu. Písař Iddi-Meslam-ta'e'a,
učedník, potomek Ašúa, kněze.
Kdo (tuto tabulku) odnese, toho nechť Nudimmud[11] odnese!
Kdo (ji) zlodějsky ukradne, násilím se (jí) zmocní,
Lugalgirra,[12] nejsilnější (mezi) bohy, všemocný (mezi) bohy,
divoký had (mezi) bohy,
svými [zuřivými] zbraněmi nechť (ho) srazí!
Za časů Sinacheriba, krále země Aššuru, osmého měsíce, třetího dne,
eponym [Chanáni], místodržící města Til-Barsip.[13]
Kdo v tebe věří, zahanben nebude, bože Nabú![14]

III. tabulka

Těžká byla jeho ruka, nemohl jsem ji snést,
nesmírná byla hrůza z něho ...
Jeho hněvivá ... potopu ...
jeho cesta byla ...
... těžkou chorobu mne samého ne ...
na svou bdělost jsem zapomněl, nechávají mne bloudit kolem.
[Naříkám] ve dne stejně jak v noci,
ve snu i za ranní dřímoty cítím se pořád špatně.
Jakýsi muž obrovské postavy,
nádherných údů, v oděvu novém,
neboť za ranní dřímoty ...,
zahalen božskou září, oděn hrozným (leskem),
vešel a nade mnou se postavil.

---

11 Nudimmud – sumersky „ten, jenž tvoří a rodí", jedno z hlavních epitet Ey, boha moudrosti a magie.

12 Lugalgirra – sumersky „silný král(?)", bůh války a podsvětí, zde jedno ze jmen podsvětního boha Nergala.

13 Til-Barsip – dnešní Tell Ahmar, město na horním toku řeky Eufratu.

14 Nabú – akkadsky „povolaný", bůh písařství, ochránce písařů a bůh moudrosti, syn boha Marduka.

[Když jsem] ho [spatřil], tělo mi ochrnulo.
[Takto pravil:] „Paní mne poslala."
...
... říkám ...
ke králi poslal ...
Umlkli, ...
[tiše] mi naslouchali ...
Podruhé [jsem měl] sen.
Ve snu, který jsem [v noci] spatřil,
jakýsi kněz-očištěný ...
očistný tamaryšek [ve své] ruce držel.
„Laluralimma[15] sídlící v Nippuru[16]
mne poslal, abych tě očistil."
Vodou, již přinesl, mne pokropil,
zaklínání života vyřkl, pomazal [mé tělo].
Potřetí jsem měl sen.
Ve snu, který jsem v noci spatřil,
jakási panna krásného [vzezření],
oblečená jak lidé, [podobná] bohu,
královna lidí ...
vstoupila a [usedla]...
„Smiluj se nade mnou..."
„Neboj se", pravila, „já..."
... měl sen ...
Smilovala se nade mnou, nesmírně [trpícím].
Kdosi, jenž za noci věštbu konal,
ve snu Ur-Nintinugga,[17] Babylóňan(?), ...
vousatý muž s korunou na hlavě,
zaklínač nesoucí tabulku
(pravil:) „Marduk mne poslal.
Šubši-mešré-Šakkanovi[18] [bohatství(?)] jsem přinesl,

[15] Laluralimma – sumersky, Táb-utli-Ellil, akkadsky „dobrý je klín Enlilův".

[16] Nippur – dnešní Nuffar, město ve střední Mezopotámii, kultovní centrum boha Enlila, po Anovi druhého nejvyššího boha mezopotamského pantheonu.

[17] Ur-Nintinugga – sumersky, Amél-Gula, akkadsky „člověk bohyně Guly"; Gula – bohyně-léčitelka a bohyně lékařství.

[18] Šubši-mešré-Šakkan – akkadsky „dej hojnost, Šakkane!"; Šakkan – bůh divoké zvěře a dobytka, plodnosti a stepní vegetace, rovněž podsvětní bůh.

do jeho čistých rukou [bohatství(?)] jsem přinesl,
mému služebníku (on) do rukou (je) [odevzdal]."
[Za] ranní dřímoty poslal mi [zvěst],
své dobré znamení mým lidem [ukázal].
V dlouhé(?) chorobě ...
má nemoc rychle přešla, rozbita byla [má pouta].
Když srdce mého pána [se upokojilo]
a rozjasnila se mysl Marduka milosrdného,
(když) přijal mé modlitby ...
(a) svou dobrotivou podporu ...,
(když) se smiloval nade mnou, [nesmírně zemdleným],
... abych velebil ...
... abych chválil(?) a ...
... mou vinu ...
... hřích ...
... můj trest ...
mé drobné hříchy nechal odnést větrem.
...

Si 55

...
[přinesl] mi své zaříkání, jež spoutává ...
(až) k horizontu [zahnal] vítr zlý, do podsvětí odnesl [chorobu di'u],
umrlčího ducha zlého [seslal] do jeho Apsú,
Utukku, démona neodvratitelného, odeslal do podsvětí,
Lamaštu odrazil, do hor (ji) [zahnal],
povodni (a) moři zimničné chvění odevzdal,
kořen nemoci kůže vytrhl jako bylinu.
Špatný spánek, jenž kazil [můj] odpočinek,
rozptýlil(?) jak kouř plnící nebesa.
„Běda!" (a) „ouvé!" ... rozehnal jak mlhu, zemi ...
Úpornou bolest hlavy, jež ...
odstranil jak noční rosu (a) mne jí zbavil.
Mé slepené oči pokryty byly nánosem smrti,
na tři tisíce šest set mil (ho zahnal), [můj] pohled rozjasnil.
Z mých uší, jež byly uzavřeny a zacpány jak (uši) hluchého,
odstranil maz a otevřel můj sluch.
Vyléčil nos, jenž dlouhou horečkou ztratil [čich],

(nyní) [volně] dýchám.
Z mých rtů, jež vzteklinou byly zasaženy a zmocnily se ...
setřel strach a uvolnil jejich sevření.
Má ústa zavřená, která (jen) stěží hovořila,
otřel jak kovovou nádobu, jejich špínu ...
Mé zuby zaťaté [sevřené] dohromady
od sebe [oddělil], jejich kořeny ...
Opuchlý jazyk neschopný vlády
povlaku(?) zbavil, ... mou řeč.
Mou sevřenou průdušnici jakoby chuchvalcem ucpanou
v hrudi (mi) uzdravil, jak píšťalu ji rozezněl.
Z kořene ztvrdlého jazyka mého, jenž nepřijímal ...,
puchýře(?) zmizely, závoru jeho otevřel.
... ...
[Mé mužné vzezření, které] za své vzalo ...
...

K 3291 (G) Revers

a) Tlusté střevo, jež hladem se kroutilo(?), jak rákosový koš bylo zapleteno,
b) přijímá jídlo a přijímá pití.
c) Můj ochablý krk, celý(?) ohnutý,
d) zpevnil (jak) horu, vzpřímil jak borovici.
e) Postavu mou podobnou učinil (postavě člověka) dokonalého silou.
f) Nehty mi zastřihl, jako bych měl vyškrábat ...
g) zahnal jejich únavu a jejich konce(?) uzdravil.
h) Má spoutaná kolena, [svázaná] jak křepelka(?),
i) podobu mého těla ...
j) Setřel sněť(?), její nečistoty (mne) zbavil.
k) (Mé) mužné vzezření, (dosud) povadlé, (opět) se zaskvělo.
l) Na břehu řeky, kde soudní pře lidí je zkoumána,[19]
m) do čela jsem byl udeřen a zbaven účesu otroka.[20]

[19] Zřejmě narážka na vodní ordál.

[20] Zřejmě narážka na symbolický akt propuštění otroka z otroctví a odstranění otrocké známky. Zde se ovšem jedná o metaforické vyjádření toho, že hrdina byl vysvobozen ze svých běd.

n) ...
o) (Po ulici zvané) „Skloň se vzpurníku!“[21] osvobozen jsem kráčel.
p) Kdo vůči (chrámu) Esagila[22] se nedbalosti dopustil, nechť ode mne se poučí!
q) Na tlamu dravce, jenž pozřít mne chtěl, náhubek vložil Marduk.
r) Odňal Marduk pronásledovateli mému jeho prak (a) odvrátil kámen jeho.
...

IV. tabulka

[Můj pán] mne ...,
[můj pán] mne uchopil,
[můj pán] mne posílil,
[můj pán] mne oživil.
[Z jámy] mne vyprostil,
[ze zkázy] mne pozvedl,
... z (podsvětní řeky) Chubur[23] mne vytáhl,
... za ruku mne uchopil.
On, jenž mne srazil,
[Marduk], (nyní) mou hlavu pozved.
Srazil ruku toho, jenž mne tloukl,
jeho zbraň (mu) Marduk vyrazil.
[Na tlamu] dravce, jenž pozřít mne chtěl,
náhubek [vložil] Marduk.
...
... co v mých modlitbách ...
[s] úklonou (a) modlitbou do (chrámu) Esagila [jsem vstoupil].
Já, [jenž] sešel do svého hrobu, k „Bráně [východu slunce]“[24] jsem se navrátil.
[V „Bráně] hojnosti“ hojností jsem byl [obdařen].

[21] Název procesní ulice v Babylónu, středisku Mardukova kultu.

[22] Esagila – sumersky „dům zvedající hlavu“; název hlavní Mardukovy svatyně v Babylónu.

[23] Chubur – název řeky, jež tvoří hranici podsvětní říše. Sumersky byla nazývána Ilurugu „řeka, jež člověku teče vstříc“.

[24] Následuje výčet jmen jedenácti bran svatyně Esagila.

[V „Bráně] božské ochránkyně ...“ má božská ochránkyně se (znovu) ke [mně] přiblížila.
[V „Bráně] blaha“ blaho jsem (opět) spatřil.
V „Bráně života“ životem jsem byl obdarován.
V „Bráně východu slunce“ k živým jsem byl připočítán.
V „Bráně jasného zření“ má znamení byla příznivá.
V „Bráně odpuštění hříchů“ má vina byla prominuta.
V „Bráně chvály“ má ústa velebila(?!).
V „Bráně utišení vzdechů“ můj nářek byl utišen.
V „Bráně čisté vody“ očistnou vodou jsem byl pokropen.
V „Bráně blaha“ jsem se s Mardukem setkal.
V „Bráně skropené přepychem“ jsem k nohám bohyně Sarpánítu[25] padl.
Prosbu a vroucí modlitbu před nimi jsem pronesl.
Vonnou kouřovou oběť před nimi jsem zažehl.
Přinesl jsem (jim jejich) důchod, děkovný dar (a) množství dárků.
Porazil jsem vykrmeného býka, podřízl tučnou ovci(?).
Neustále jsem konal oběť sladkého znamenitého piva (a) čistého vína.
Nitro ochranného ducha, božské ochránkyně, strážného boha cihlové stavby (chrámu) Esagila
obětí jsem rozjasnil,
bohatou [hostinou] jsem srdce jejich rozjásal.
[U ostění], dveřních závěsů, závory dveří,
sezamový olej, máslo (a) množství obilí [jsem obětoval].
... chrámové obřady.
...
... zlatou pšenici ...
znamenitým cedrovým olejem jsem pokropil, na něj ...
Hostinu pro syny babylónské ...
dům pohřbu jeho učinili, k hostině ...
I uviděli (synové) babylónští, jak [Marduk] oživuje,
a všechny části (města) velebily [jeho] velké činy.
„Kdopak by řekl, že (ještě) uvidí slunce,
kdo by si pomyslel, že (ještě) ulicí půjde?

[25] Sarpánítu – manželka boha Marduka a nejvyšší bohyně města Babylónu.

Kdo kromě Marduka ze smrti mohl ho oživit,
kterápak bohyně než Sarpánítu mohla mu darovat život?
Marduk i v hrobě oživit může,
Sarpánítu i ze zkázy zachránit umí!“
Kdekoli země se rozkládá, rozprostírají nebesa,
slunce září, plápolá oheň,
voda teče, vítr duje,
(vy), na něž bohyně Aruru[26] odrýpla kus (hlíny),
(vy), kteří jste životem obdařeni, uvyklí běhu,
(lidé) [četní], co vás jest, Marduka chvalte!
... jejichž výroky byly potvrzeny,
... všem lidem nechť vládne!
... pastýř všech příbytků,
... hojnost vody z pramenů.
... bohové ...
... veškerenstvo nebes a [země].
...
...

[26] Aruru – jedno ze jmen bohyně-matky, stvořitelky člověka.

Babylónská theodicea

Jen málo děl akkadské literatury je opatřeno podpisem svého autora. K těm nemnohým náleží dosti rozsáhlá skladba, jež je tradičně zvána „Babylónskou theodiceou". Obsahovala asi na tři sta veršů, které jsou děleny po jedenácti do sedmadvaceti strof. Verše jedné strofy začínají stejnou slabikou či hláskou, v klínovém písmu tedy stejným slabičným či hláskovým znakem. Ty dávají dohromady větu, která zní:

a-na-ku sa-ag-gi-il-ki-[i-na-am-u]b-bi-ib ma-áš-ma-šu ka-ri-bu ša i-li ú šar-ri

„Já, Saggil-kínam-ubbib, kněz-zaklínač, velebím boha i krále."

Celá báseň je tedy tzv. akrostichem skýtajícím jméno a hodnost autora.

Takových útvarů není v akkadské literatuře mnoho. Z nepřeberného množství drobnějších nebo rozsáhlejších skladeb jsou známy pouze tři hymny a jedna modlitba s akrostichem a tři modlitby s akrostichem a telestichem.

Ze sedmadvaceti strof „Theodicey" se jich dochovalo pouze devatenáct ať již v celistvosti nebo jen částečně. Zbývajících osm je zničeno zcela, nebo byly nalezeny jen jejich nepatrné zbytky.

Nejstarší doložené opisy pocházejí z ninivské Aššurbanipalovy knihovny (7. stol. př. Kr.), další texty pocházejí z Aššuru a Babylónu, nejmladší z nich lze datovat až do doby seleukovské a dokonce parthské (3.–1. stol. př. Kr.).

Jméno autora „Theodicey" – *Saggil-kínam-ubbib* (nebo též *Esaggil-kíni-ubbib*, tj. „(V) Esagile/Esagilo, věrného očisti!" [Esagila, chrám boha Marduka v Babylónu]) – je známo i z několika málo jiných pramenů; je citováno mj. i v seznamu učenců, kteří působili na dvorech různých mezopotamských panovníků, a chronologicky je tak řazeno do období vlády Nabukadnezara I. (1124–1103 př. Kr.) a Adad-apla-iddina (1067–1046 př. Kr.). Z toho lze usoudit, že „Theodicea" byla sepsána tímto babylónským knězem někdy v první polovině 11. stol. př. Kr.

Saggil-kínam-ubbib musel být zajisté člověk velmi vzdělaný, znalý literární tradice i básnických forem a bezpečně ovládající jazyk literárních děl se všemi jeho jemnostmi a řídkými a neobvyklými výrazy, neboť toto vše je v díle bohatě zužitkováno. Aby pozdější

generace babylónských vzdělanců mu mohly plně rozumět, bylo zapotřebí sestavit komentář obsahující vysvětlující poznámky k jednotlivým slovům či celým vazbám. Jeho pozdně babylónský fragment byl nalezen ve městě Sipparu na řece Eufratu a při filologickém zpracování textu „Theodicey" poskytl i dnešním badatelům mnohou cennou pomoc.

„Babylónská theodicea", jež formálně navazuje na bohatou tradici tzv. sporů v mezopotamské literatuře, je dialogem dvou přátel, z nichž prvý si zoufá nad svým osudem i strastmi, které ho postihly, přestože od nejranějšího dětství zachovával veškeré příkazy boží i mravní zásady, projevoval zbožnost i píli ve službě bohům. S poukazem na zdar a životní úspěchy těch, kteří se při svém konání na nic neohlížejí a páchají zlo pohrdajíce bohy i lidmi, žádá od svého druha vysvětlení, proč bozi dopouštějí takovou nespravedlnost. On mu však odpovídá jen v duchu tradičního učení o nevyzpytatelnosti božího konání a o zbožnosti, která je konec konců vždy odměněna, a zlu, které dříve či později dojde své odplaty. Trpícího přítele však nepřesvědčí. Ze závěrečných strof naopak zaznívá jistá skepse, pochybnost o spravedlivém uspořádání tohoto světa. Víra obou ve spravedlnost boží je otřesena; člověku nezbývá než se sklonit a doufat ve smilování.

Tak tato skladba spolu s další, nesoucí dle svého incipitu název „Chci chválit pána moudrosti" (*Ludlul bél némeqi*), je jedním z nejdůležitějších pramenů k poznání myšlenkového vývoje starověké Mezopotámie druhé poloviny 2. tisíciletí př. Kr. Je dokladem hledání odpovědi na otázku po spravedlnosti „božího řádu", vztahu boha a člověka, viny a trestu. Je výrazem morálních a sociálních problémů, které vzrušovaly ve své době vzdělanou část babylónské společnosti.

Následující překlad byl pořízen na základě textového vydání W. G. Lamberta, *Babylonian Wisdom Literature,* Oxford 1960, str. 63–91. Viz též R. Labat a dal., *Les religions du Proche-Orient asiatique* Paris 1970, str. 320–327 a I. S. Kločkov, *Duchovnaja kul'tura Vavilonii: čelovek, sud'ba, vremja*, Moskva 1983, str. 60 n.

I

„Nuž, moudrý [příteli můj], vypovím ti [soužení své]!
[Popřej mi sluchu, o strastech svých] tobě chci vyprávět!
...
[Slituj se nade mnou], trpícím, (a já) tebe chválit budu!
Kde (najít) moudrého muže, jako jsi ty?
Kde (najít) mudrce, jenž tobě by mohl se rovnat?
Kde (najít někoho) rozvážného, jemuž bych svěřil svůj bol?
Jsem u konce, hoře mě sklíčilo.
Mne, nejmladšího syna, o otce připravil osud,
má rodná matka odešla do Země bez návratu.[1]
Otec můj a moje matka nechali mne bez pěstouna."

II

„Bohabojný příteli můj, je smutné, co říkáš.
(Můj) drahý ... nedobře smýšlíš.
Druhdy svůj bystrý rozum užíváš jako hlupák
a hrubě smušíš svou jasnou tvář.
Otcové naši odešli a kráčejí cestou smrti.
Od věků bylo jim souzeno překročit podsvětní řeku.
Pohlédneš-li na všechno početné lidstvo,
... prvorozence slabého ... obdařil bohatstvím.
Kdo projevil přízeň tučnému boháči?
Jen zbožnému se dostane božstva-ochránce,
byť byl by v nejvyšší nouzi, uctívá-li bohyni, hojnost nashromáždí."

III

„Mysl tvá, můj příteli, je jak pramen trvalého zdroje,
mocná hojnost mořských vod, jež nikdy neopadne.
Zeptat se tě chci, poslyš slova má,
chvíli pozor dej a vyslechni mou řeč!

[1] Země bez návratu – v sumerské i akkadské mytologii jeden z názvů pro podsvětí.

Mé tělo je zmoženo, nouze mne děsí.
Můj úspěch pominul a rozplynul se blahobyt(?).
Síly mi zeslábly a ustaly výnosné obchody.
Malátnost a zoufalství ztemnily mi tvář.
Výtěžek z mých polí k obživě mi nestačí.
O (hojnost) piva dobrého, živobytí lidí, byl jsem připraven.
Jak zajistit dny štěstí, to chtěl bych znát."

IV

„Má správná slova ...
ty (však) zdravý svůj rozum [užíváš] k zmatené řeči.
Zbloudilé a pošetilé připouštíš si [myšlenky].
Jak ničema svou oběť vybrané mouky ...
Po čem toužíš ustavičně, bez přestání, [bude tobě splněno].
Dřívější (tvá) ochrana s modlitbou [se navrátí]
a bohyně usmířená [po oběti] přijde zpět.
[Bozi], kteří (tobě) zdaru nepopřáli, slitují se [při tvých prosbách].
[Cestu] spravedlnosti ustavičně hledej
a všemocný tvůj [soudce] (ti jistě) pomoc poskytne;
[hněv jeho se odvrátí a nad tebou] se smiluje!"

V

„Skláním se před tebou, příteli můj, a učím se moudrosti tvé,
[pozorně naslouchám] slovům [tvé řeči].
... nuž, já [ti] (však takto) [odvětit] chci:
(Cožpak) divoký osel, jenž [naší žatvou] se sytí,
naslouchá tomu, jenž stvrzuje výroky úradků božích?
(Cožpak) zuřivý lev, jenž požírá nejlepší maso,
přináší praženou mouku, aby hněv bohyně ztišil?
(Cožpak) ... zbohatlík, jenž zmnožuje hojnost svou,
naváží bohyni Mami[2] [vzácné] zlato?
(Cožpak) jsem nekonal oběti? Modlím se k bohu,
bohyni žertvu jsem zasvětil, (však) slova má [zůstala oslyšena]."

[2] Mama, Mami – jedno ze jmen bohyně-matky, stvořitelky člověka, vzniklé z dětské řeči.

VI

„Ó palmo datlová, strome hojnosti, bratře můj vzácný,
vší moudrostí obdařený, zlatý klenote,
pevně stojíš na zemi, však vzdálený je boží úradek.
Pohleď do [stepi] na skvělého osla divokého;
šíp dostihne běhouna, jenž pole rozrývá.
Nuž, podívej se na lva, nepřítele dobytka, o němž jsi se zmínil;
za hřích, jehož se lev dopustil, (čeká) ho (jen) otevřená jáma.
Blahobytníka (a) zbohatlíka, jenž hromadí majetek,
sežehne král jako oheň, dříve než se jeho osud naplní.
Cožpak chceš jít cestou, kterou oni kráčeli?
Dar božího dobrodiní ustavičně hledej!“

VII

„Mysl tvá je jako severák, lidem dobrý svěží vítr,
znamenitý příteli, [dobrá] je tvá rada.
Jen jedno slovo ještě chci ti říci.
Proč cestou zdaru kráčí ten, co na boha nemyslí,
však ten, co vzývá bohyni, je nebohý a sláb?
Již jako dítě dbal jsem vůle boží,
s pokorou a v modlitbě bohyni jsem hledal,
však jho roboty nevýnosné ustavičně vleču.
Bůh (mi) nouzi nadělil místo hojnosti.
Mrzák je na tom lépe než já a stejně tak blb.
Zlosyn byl pozvednut, však já jsem sražen byl (k zemi).“

VIII

„Jsi poctivý a rozumem obdařen, však pošetilé jsou tvé myšlenky.
Odvrhls pravdu a pohrdáš božím řádem.
Přemýšlels v duchu, jak službě bohu se vyhnout,
překročils, zneváżils obřady bohyně určené provždy.
Jak nitro nebes zámysly boží [vzdáleny jsou]
a výroky bohyně [k srdci nejsou brány].
Lidstvo rozumí dobře jen chrámové péči.
Záměry jejich lidem [zůstaly skryty],
pochopit konání bohyně [nikterak nemohou].

(Vždyť) rozum jejich je příliš omezen(?) ...
... “

(strofy IX, X, XI zničeny)

XII

„ ...
Nechal jsem zbělet ...
Uhasil jsem ...
Dobře jsem vychoval potomka ...
... lidi ...
Shromáždil jsem ...
Dával jsem pozor ...
Hledal jsem potřebu ... “

XIII

„Opustím dům ...
Nebudu bažit majetku ...
Pohrdnu službou boží, pošlapu řád.
Porazím býčka, chlebem [se zásobím]
a přejdu meze(?), vydám se v dál.
Protrhnu hráz, vodě dám téci;
na míle daleko krajem jak zloděj potáhnu.
Od domu k domu budu bloudit, jen abych odvrátil hlad.
Lačný se budu toulat dokola kolem, těkati ulicemi.
Vrátím se zbědován ...
Štěstí (mne) opustilo ... “

XIV

„Příteli můj, způsobil ...
Konání lidské, po němž netoužíš ...
Ve tvém srdci byly ...
Tvá mysl se zalekla ...
... “

XV

„ ...
Dcera matce (své) praví ...
Padl ptáčník(?), jenž [svoji síť] rozhodil.
Každý, kdo úspěch ...
Četná zvířata stepní ...
Kdo mezi nimi má ...
Syna a dceru chci hledat ...
Co najdu, nechť neopustí ... “

XVI

„Pokorný (a) ponížený ...
Tvůj zkušený duch, (tvůj) vzácný ...
... tvá mysl ...
... “

XVII

„ ...
Královský syn je oděn ...
Syn nuzáka a odrance je oblečen ...
Hlídač sladu zlato ...
Ten, kdo zlatavé (obilí) odměřuje, nosívá ...
Kdo zeleninu pojídá, knížecí hostinu ...
Syn mocnáře a bohatce se živí rohovníkem.
Padl boháč, pryč je ... “

(strofa XVIII silně poškozena)

XIX

„ ...
Získal jsi všechnu moudrost, lidem radíš.
... “

XX

„ ...
Dopustils, aby tvůj bystrý rozum zachvátil neklid,
... zapudils moudrost.
(Dobrými) mravy pohrdáš, zákony(?) zlehčuješ.
... robota je mu vzdálena.
... stal se mocnářem.
... mudrcem je zván.
Je uctíván (a) má, co chce.
Sleduj stezku boží, střež jeho obřady!
... k dobrému se změní.“

XXI

„ ... zlosyn.
... všichni jsou lumpové.
Nahromaděný(?) majetek ...
... “

XXII

„ ...
A pokud se týče zlosyna, jemuž jsi záviděl (blahobytný) vzhled,
... jeho nohou rychle zmizí.
Bezbožný lump, (ať jakkoli) je bohat,
vrahovskou zbraní bude zasažen.
Nebudeš-li se řídit boží vůlí, jakého úspěchu dosáhneš?
Tomu, kdo vleče boží jho, se vždycky skrovného chleba dostane.
Dobrý dech boží ustavičně hledej
a co letos jsi ztratil, v mžiku nahradíš.“

XXIII

„Pohlížím na svět, však jinak se věci mají.
Běsovi bůh nezahradí cestu.
Proudem otec vleče loď
(a zatím) jeho prvorozený se válí v posteli.

Jako lev se řítí svojí cestou bratr nejstarší,
leč rád je mladší, že aspoň mezka pohání.
Dědic šmejdí po ulicích jako darmošlap,
ale mladší jeho bratr nuzákovi pokrm dává.
Co z toho mám, že bohům jsem se kořil?
I před člověkem nevolným skloniti se musím.
Pohrdá mnou boháč, zámožník, (jako bych byl někdo) méněcenný."

XXIV

„Ó chytrý, moudrý, obdařený rozumem,
srdce tvé je plné zla a boha urážíš!
Jak nitro nebes záměr boží vzdálený je
a moudrost jeho neproniknutelná; lidé (ji) nepochopí.
Proč (vždycky u) všeho živého stvoření bohyně Aruru[3]
potomek (nejstarší) od (lůna rodiny) oddělen(?) není?
U krávy telátko z prvního vrhu nemívá valné ceny,
(však) ratolest další dvakrát je předčí.
Syn hlupák přichází na svět první,
leč druhý je zván hrdinou mocným.
Ať jakkoli se snaží pochopit záměr boží, lidé (mu) rozumět nemohou."

XXV

„Pozor dej, příteli můj, a pochop, o co mi jde,
v paměti uchovej má slova vzácná!
Výroky mocnáře znalého vražd velebí lidé,
však slabého, jenž příkoří nečinil, srazí až k zemi.
Poskytnou podporu darebáku, jemuž se [právo] hnusí,
a zaženou člověka poctivého, jenž boží vůlí se řídí.
[Pokladnu] zlosyna zaplní zlatem,
ze sýpky nuzáka vyberou (poslední) zásoby.
Pomohou hrubci, jenž toliko hříchu se dopouští,

[3] Viz pozn. 26, str. 57.

bědného ničí, bezmocného vyhánějí.
A na mne, slabého, zbohatlík dotírá."

XXVI

„Král bohů Narru,[4] stvořitel lidstva,
vznešený Zulummar,[5] jenž na ně odrýpl hlínu,
královna, tvůrkyně jeho, vládkyně Mami,
člověčenstvo obdařili mudrováním hanebným.
Navždy obmysleli je nepravdou a lží.
Hlučně na boháče všechno dobro svolávají,
‚Hle, král, bohatství ho doprovází',
a se slabým jak se zlodějem nakládají.
Mají pro něj jenom zlobu a zamýšlejí jeho smrt.
Ze vší neřesti ho křivě obviňují, neboť nemá ochránce(?).
Bez vlády ho srazí k zemi, jak oharek uhasí."

XXVII

„Tys milosrdný, příteli, vyslechni nářek můj!
Pomoz mi, mou tíseň uzři a poznej!
Já, pozorný, pokorný služebník,
pomoc a přispění jsem neviděl ani na okamžik.
Po městském prostranství kráčel jsem pokojně,
(nikdy) můj hlas halasný nebyl a moje řeč byla tichá.
Hlavu jsem nepozved, do země hledím,
(skromný) jak otrok, nechvástám se před svými společníky.
Nechť pomoc (mi) poskytnou bohové, kteří mne zavrhli!
Nechť smiluje se bohyně, která [mne opustila]!"
Pastýř, slunce lidí, jako bůh (své stádo) pase.[6]

[4] Narru – jedno ze jmen boha Enlila, druhého nejvyššího boha mezopotamského pantheonu.

[5] Zulummar – jedno ze jmen boha Ey; viz též pozn. 5, str. 48.

[6] Závěrečný verš je zřejmě určen k oslavě panovníka.